תורה אור

דאיתקש לנרות, הָתָם נמי כתיב "שם תזבח את הפסח בערב ההוא לאוחר דבר הוא דאתא א] *דתניא "אוחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים לדבר שלא נאמר בו אלא "בין הערבים" בלבד ומי איכא מידי דאילו שחיט ליה מצפרא אמרת זמניה הוא וכי מטי בין הערבים אמרת יאוחר דבר אין *דהא"ר יוחנן ב] "הלכה מתפלל של מנחה ואח"כ מתפלל של מוספין "ובין הערבים" דכתיב גבי קטרת ונרות למה לי ועוד ג] *השיב רבי תחת בן בתירא לדברי רבי יהושע לא, אם אמרת בשלשה עשר שאין מקצתו ראוי תאמר בארבעה עשר שמקצתו ראוי ד] ואם איתא כולו ראוי הוא אלא א"ר יוחנן "פוסל היה בן בתירא בפסח ששחטו בארבעה עשר שחרית בין לשמו בין שלא לשמו ה] הואיל ומקצתו ראוי, מגדף בה רבי אבהו א"כ פסח כשר לבן בתירא היכי משכחת לה אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרו הוא, ואי ו] דאפרשינהו מאתמול נראה ונדחה הוא אלא אמר רבי אבהו תהא לאחר חצות אביי אמר אפילו תימא מצפרא *אין מחוסר זמן לבו ביום רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא* לילה אין מחוסר זמן ודתני דבי ז] ר' ישמעאל ליל שמיני נכנס לדיר להתעשר וכדרבי אפטוריקי *דרבי אפטוריקי רמי כתיב "והיה שבעת ימים תחת אמו" הא לילה חזי וכתיב "ומיום השמיני והלאה ירצה" הא לילה לא חזי הא כיצד ח] לילה לקדושה ויום להרצאה ט] א"ל רבי זירא לימא קסבר רבי יוחנן בעלי חיים נדחין אמר ליה אין *דא"ר יוחנן "בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקח חציה והקדישה, קדושה ואינה קריבה "ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה *ושמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחין וש"מ דחוי מעיקרא הוה דחוי י] וש"מ

יש

דברים טז

ויקרא כב

שם

דאיתקש לנרות · ובהעלות אהרן וגו' והיינו בין הערבים דקטורת: **יאוחר דבר** · יאוחר פסח לתמיד דאע"ג דכולה יומא זמניה אי שהייה עד זמן שחיטת התמיד, תמיד קודם לו: **אין דהא"ר יוחנן** · במסכת ברכות: יא] **הלכה** · כדברי האומר היו לפניו ב' תפלות אחת של מנחה ואחת של מוספין ששהה ולא התפלל של מוספין עד יב] זמן חבירתה מקדימין לה: **ובין הערבים דכתיב גבי קטורת ונרות למה לי** · הואיל ומניה לא הוי משמע לן בין הערבים ממש ומבעי לן קרא יג] אחריני לפרושי: **ועוד** · תני בתוספתא תיובתא לר' אושעיא דקתני השיב רבי תחת בן בתירא כו': **לדברי ר' יהושע** · דאמר כאילו נשחט בי"ג: **שאין מקצתו ראוי** · לשמו הלכך לא קרינן ביה פסח בזמנו אלמא יד] לרבי דס"ל כבן בתירא ומשום דמקצתו ראוי לשמו הוא דקאמר טעמיה: **ואם איתא** · דבן בתירא טו] שחרית מכשר לשמו כולו ראוי לשמו הוא: **מגדף בה** · בהא דרבי יוחנן: **א"כ** · דבין לשמו ובין שלא לשמו פסול: **פסח כשר** · בזמנו לשמו לבן בתירא: **היכי משכחת לה אי דאפרשיה האידנא** · בי"ד טז] בשחרית: **דחוי מעיקרא הוא** · דבשעת הפרשה לא חזי למידי ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר יז] דחוי מעיקרא הוי דחוי לגמרי ולא יח] להירלות עוד: **ואי דאפרשיה מאתמול נראה ונדחה הוא** · דכי אפרשיה חזי להקריבו שלא לשמו וכי מטיא י"ד שחרית לא חזי למידי ונראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה לדברי הכל, בשלמא לרבנן פסח אינו נדחה כלל או מלשמו או משלא לשמו דעד זמן שחיטתו חזי לשלמים ובזמנו חזי לפסח אלא לבן בתירא דחוי הוא: **תהא לאחר חצות** · משכחת לה פסח כשר לבן בתירא במפריש לאחר חצות דהיינו זמן שחיטתו וחזי לשמו: **אפי' תימא מצפרא** · ואין כאן דחוי מעיקרו הואיל וראוי היום אין כאן חסרון זמן ראייתו: **ליל שמיני נכנס** · הולד יט] להתעשר וקיימא לן בבכורות בפרק מעשר בהמה (דף נז·) מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר כ]: **הא לילה** · ליל שמיני חזי ולא הוי מחוסר זמן: **לקדושה** · ראוי להקדישו ואע"ג דלא חזי לילה להקרבה קאמרינן דמקדיש ליה אלמא לילה אין מחוסר זמן הואיל ומחר יהיה ראוי: **לימא קסבר ר' יוחנן כו'** · מדאיצטריך לן לשנויי אליביה במפריש לאחר חצות דאי לא שמיע לך מיניה בעלי חיים נדחים, ראוי להפרישו לעולם דדלמא אין דחוי אלא בשחוטין כגון מת המשתלח כא] ישפך הדם במס' יומא (דף סב·): **הקדיש חליה** · אחד מהם: **ועושה תמורה** · דהא איכא דשותפין: (א) **ואינה *קריבה** · הואיל ובתחילת הקדשה לא נראה להקריב דחצייה היתה חולין ודחוי מעיקרו הוא הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ולוקחין בדמיה אחרת:

יש

בעלמא דרשינן אחד כב] מן המיוחד שבעדרו (מגילה דף כח·): **ובין** הערבים דכתיב בקטורת ונרות למה לי · בין הערבים דתמיד ניחא ליה כג] לכדאמר בריש תמיד נשחט (פסחים דף נח·) דזימניה מכי ינטו צללי ערב: **ואם** איתא כוליה ראוי הוא · ולא מצי לתרץ דנקט מקצתו ראוי משום רבי יהושע משום דהכי פריך מנא ליה לר' אושעיא דבן בתירא מכשיר פסח שחרית אי משום דפסול שלא לשמו דלמא טעמא משום דמקצתו ראוי דהא חזינן הכא דטעם טוב הוא אבל לדברי ר' אושעיא דאינו תופסו לטעם טוב א"כ מאי פריך רבי לרבי יהושע הלא בכולו ראוי הוא תליא מילתא כד]: **הג"ה** אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרא הוא · דלא דמי למחוסר כפורים כה] דלא חשיב דחוי קודם הבאת קרבנו דאין זמנו עד שיטהר ויטבול אבל האי לא חזי לפסח ושלמים אע"פ שהיה זמן שלמים כו]: **רב** פפא אמר אפילו תימא מאורתא לילה אין מחוסר זמן · כז] בריש מנחות (דף ה·) משמע דרב פפא ס"ל יש מחוסר זמן לבו ביום וצריך לחלק בין מחוסר זמן דהכא להתם כח]: **לילה** אין מחוסר זמן · וכן משמע בברייתא ובחגיגה (דף ט:) לרבי יוחנן וכן במנחות פרק שתי הלחם (דף ק·) ובנזיר (יח:) וביומא פרק אמר להם הממונה (דף כט:): **לילה** לקדושה כט] יום להרצאה · א) הקשה ל] הרב רבי יוסף דבתמורה (דף י·) משמע דתם במעי תמימה קדוש דקדושה חלה אעובר במעי אמו והיאך קדוש בין לבר פדא בין לר' יוחנן והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא לא]: **יום** להרצאה · תימה תיפוק לי מביום צוותו ולמה לי דכתיב לב] ביום השמיני וי"ל דאי לא כתיב אלא והיה שבעת ימים תחת אמו הוה אמינא אם שחטו בלילה אם עלו לא ירדו והשתא קמשמע לן דהוי מחוסר זמן ותרד לג] [אפילו לר"ש] דאין פסולו בקודש ובפ' בתרא (לקמן קיב:) נמי לד] תנן מחוסר זמן ששחטו בחוץ אינו בכרת דאם עלו לא ירדו מוכח התם דקרי מתקבל לפתח אהל מועד וחייב כרת בחוץ לה] ולר"י דאמר (לקמן דף פד·) בשחיטת לילה אם עלה לו] תרד י"ל למ"ד בפרק בתרא (שם קב·) אין לילה בבמה השתא שהוא מחוסר זמן אם שחט לז] לילה אחר שביעי פסול אף בבמה וקשה למאן דאמר יש פסול לילה בבמה יש לומר דמודה אף ר"י דבבמה שחיטת לילה לא תרד לח]: **הג"ה** קדושה ואינה קריבה · לא דמי לרגלה של זו עולה דתמכר לצורכי עולה (תמורה דף יא:) דהתם אינה דחויה כיון דבידו לקדשה: **ש"מ** בעלי חיים נדחין · וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן מתני' היא בפ' מי שהיה טמא (פסחים צז:) המפריש נקבה לפסחו כו' ואמרי' עלה בגמ' (צח·) ש"מ תלת וכי תימא משום דאיכא פלוגתא דתנאי בבעלי חיים נדחין בפ' שני שעירי (יומא דף סד·) ואשמועינן ר' יוחנן דבעלי חיים נדחין הא א"ר יוחנן חדא זימנא וי"ל דמפריש נקבה דחייה בידים ואפי' לט] [רב] מודה התם דבעלי חיים נדחין ומיהו קשה מאכל חלב והמיר דתו דהוי דחייה בידים ועוד דהוי נראה ונדחה ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמועינן וצריך לדקדק בכל הנך מימרות דר' יוחנן הנך תלת דבעלי חיים נדחים ובשני מקומות דפליגי רב ור' יוחנן בההיא דבפרק שני שעירי ובההיא דלקמן פ' קדשי קדשים (דף סו·) גבי מזבח שנפגם*: **ושמע** מינה יש דיחוי בדמים · פי' בקונט' בדבר שאין בו אלא קדושת דמים מ] *לא תימא שאין דחוי מעיקרא (אין בו) אלא בקדושת הגוף וא"ת א"כ דחוי מעיקרא ודחוי בדמים הכל אחד דכל דחוי מעיקרא אין בו אלא קדושת דמים מא] וי"ל דמשכחת לה בקבל דם בכלי שיש בו מים דראשון ראשון בטל ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אלא מצות וה"ר חיים מפרש יש דחוי בדמים שדוחה תמורה שלא לקרב מב] וחזר ונהפך למראה דם ובפ' התערובת (לקמן דף עח·) אמרי' דדם מג] *ואמרי' כאן קדושה אלא לדמים לא אלימא להתפיס התמורה לדחותה מקדושתה לעשותה כיוצא בה וכפי' זה משמע מתוך גירסת הספרים דכריתות דגרסי' התם (דף כח·) כך ש"מ בעלי חיים נדחין דקתני ואינה קריבה וש"מ קדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוצא בה וש"מ יש דחוי בדמים דקתני קדושה למאי לדמים ודחוי מעיקרו לא קתני התם ומיהו ה"ר חיים גרים יש דחוי בדמים וכן יש כמה ספרים ולפי' קשה מההיא דמפריש נקבה לפסחו דלא קאמר התם תמורתה כיוצא בה ואמרי' עלה יש דחוי בדמים וקמד] בפ' בתרא דכריתות (דף כח·) דקאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני כו' דקאמר ש"מ תלת ולא שייכא תמורה מה] [דאין תמורה בעופות] ורבינו ש"י פי' בתשובה כמו שפי' מו] וכתב דבר זה למדתי פירושו ממס' כריתות דגרסי' התם בלשון זה ש"מ קדושת דמים מדחה כלומר ש"מ אפי' מז] שלא קידשה מתחילה להקרבת גופו אלא מח] קדושת דמים כגון הקדיש חליה וחליה שני חולין מט] והכי נמי פרשינן ליה יש דיחוי בדמים כגון נקבה לפסחו לא חזיא גופה לפסח אלא לדמיה וכי אקדשה לדמים אקדשה ואיידי דדחויה היא דלא חזיא לאקרובי גופא לדבר שהוקדשה לה אמרי' תדחה

מלקרב

א) עי' בתמורה י ע"ב שתירצו וז"ל וי"ל דקודש שנולד מני מקדיש ליה ומייתי לה בבכורות מקרא עכ"ל רש"ק

מסורת הש"ס

פסחים נט.

לקמן נא. ברכות כח.

[תוספתא פסחים פ"ד]

מנחות ס. [יומא סב:]

חגיגה ט: וש"נ

חולין פא.

קדושין ז. תמורה כו. [כריתות כז.]

פסחים לה. יומא סד. כריתות כז: [תמורה כו: לקמן נט: עג:]

[ועי' תוספות יומא סד: ד"ה בכריתות] ול"ל שאין דחוי אלא קדושת צ"ק

ול"ל כיון דאין קדושה צ"ק

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ג מהלכות תפלה הלכה יא סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' רפו סעיף ד:

נח ב מיי' פט"ו מהל' פסה"מ הלכה יב:

נט ג מיי' כ"מ פ"ו מהל' בכורות הלכה יד:

ס ד ה מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ד ופסק דקריבה ודלא כר"י:

◆

שיטה מקובצת

א] דאתא כדתניא: ב] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ג] ועוד תניא: ד] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ה] לשמו לשמו דבעי בין הערבים שלא לשמו הואיל: ו] דאפרשיה: ז] דתני דבי ר' ישמעאל נ"א דבי שמואל: ח] לילה לקדושה' אבל קודם ליל שמיני אינו קדוש ותימה דאמרינן בתמורה דעובר קדוש במעי אמו וי"ל דשאני התם דחלה קדושה [אגב אמו] אבל אם הקדישו קדושת הפה אינו ראוי לחול עד [ליל] שמיני· א"נ במעי אמו אינו ראוי להקרבה ורחמנא לא פסלי משום מחוסר זמן אלא כשנולד וראוי הוא להקריבו רחמנא פסליה משום מחוסר זמן (דקאמר) [דכתיב] אשר יולד אלמא בלידה תליא מילתא: ט] ויום להרצאה' וא"ת תיפוק ליה מביום צוותו להקריב ביום אתה מקריב ואי אתה מקריב בלילה ולמה [לי] ביום השמיני וי"ל דאיצטריך לר"ש דאמר [אם שחטום] בלילה אם עלו לא ירדו קמ"ל דהכא אם עלו ירדו דלא הוי פסולו בקודש· לשון תוס' פו"ך: י] וש"מ יש דחוי בדמים· י"ס גורסים וש"מ קדושת דמים נדחת והיא היא וי"ס דקדושת דמים מדחה התמורה לענין דאינה קריבה וליתא דבפרק בתרא (דתמורה) [דכריתות דף כח·] קאמר הני תלת גבי עוף וגבי עוף לא שייך תמורה ואע"ג דכולהו ש"מ דקאמר הכא משניות הן קאמר ש"מ כלומר דהלכה כך תוס' אחרות: יא] ברכות דהלכה והר"א: יב] עד זמן המנחה מתפלל של מנחה אע"ג דזמן המוספין קודם כיון דשהי עד זמן: יג] קרא אחרינא אות י' נמחק: יד] אלמא רבי אות ר' נמחק: טו] דבן בתירא מכשיר שחרית: טז] בי"ד שחרית הס"ד: יז] דאמר לקמן: יח] להירצות ס"א להראות: יט] הולד לדיר להתעשר: כ] להתעשר א"כ ש"מ דליל ח' לאו מחוסר זמן הוא הס"ד: כא] המשתלח ישפך ס"א ונשפך: כב] תיבת מן נמחק: כג] דאיצטריך לכדאמר: כד] מילתא ע"כ: כה] כפורים שהפרישו קרבנם קודם הבאתם דהוי דחוי באמצע דהתם לא חשיב: כו] שלמים ודאי כה"ג דיחוי מעיקרא הוא הס"ד: כז] זמן בבכורות ובריש: כח] להתם דהתם מיירי בעבודות שהקדים עבודה ערבית לעבודת שחרית אבל הכא מיירי בהפריש הס"ד: כט] תיבות יום להרצאה נמחק: ל] הקשה' עי' בתוס' פרק בתרא (דף קיד): לא] לא וי"ל דלא שייך מחוסר זמן אלא כשנולד כדכתיב שור או כשב וגו' כדמשמע בפ' כיצד מברכין דיכול להקדיש בכור במעי אמו דלא מטעם ליה קרא אלא כשנולד הא במעי אמו קדיש ולא שייך ביה מחוסר זמן · תו"א: לב] ביום השמיני וי"ל דאי לא כתב אלא והיה (שמונת) [שבעת] ימים תחת אמו הוה אמינא (כהבא) [דהכא] גזירת הכתוב דהוי בלילה' גליון: לג] ותרד אפי' לר"ש משמע דאם עלה ירד דאין: לד] נמי דתנן מחוסר זמן כו' אינו בכרת ואי עלה לא ירד הא מוכח: לה] בחוץ ומיהו קשה לר"י דאמר: לו] עלה ירד קשה למה לי מיום השמיני תיפוק ליה דהתרד משום לילה וי"ל: לז] שחט בלילה: לח] תרד ע"כ: לט] ואפי' רב: מ] קדושת דמים ולא תימא שאין דחוי מעיקרא פוסל תיבות ואין בו נמחק: מא] דמים דהיכן מצינו דחוי מעיקרא בקדושת הגוף וי"ל דמשכחת לה דחוי מעיקרא בקדוש קדושת הגוף בקבל: מב] דחוי ואפי' חוזר ונהפך: מג] לקרב ולא אמרינן: מד] וכן התם פרק בתרא (דף כח): מה] תמורה בעופות ותיבות דאין תמורה (בעופות) ל"ש ונמחק: מו] שפי' כאן: מז] אפי' דבר שלא קדש: מח] אלא לקדושת: מט] חולין דהוי הוא מלהקריב גופו בתחילת הקדישו ואינו קרב לעולם הואיל תדחה ידחה ולא נימא אין דחוי בקדשים אלא בדבר הקדוש לגופו ונדחה מהקריב אבל קדושת דמים לא לימא בו תורת דחוי ואי אתא לו שעת הכשר נקרבה כמו הכא דחזר ולקח חציה והכא נמי הכא פרשנא ליה:

אידחי

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואינה קריבה. נ"ל קודם ד"ה ועושה: